

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 21 februari 1930 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående bildande av jaktallmänningar.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 285, av herr *Andersson* i Grimbo har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående bildandet av jaktallmänningar i enlighet med i motionen framställt förslag.

Till stöd för sin framställning har motionären anfört, bland annat, följande.

»Då större delen av vårt land består av mindre jordbruk, bruka ofta enskilda personer eller jaktsällskap arrendera jakträtten på flera varandra intilliggande gårdar. I regel bruka även dylika jakträttsinnehavare vårda sig om villebrådet på ena eller andra sättet. Villebrådsbeståndet bibehålles på så vis, och jordägarna få sina arrenden. På andra håll däremot har varje jordägare sin jakträtt men får aldrig någon avkastning härav. Det brukar nämligen finnas ett stort antal jägare, vilka aldrig vårda sig om eller göra något för bibehållande av villebrådsstammen utan föra ett ständigt utrotningskrig mot allt vad villebråd heter. Om på dylika orter en del jordägare göra stora ansträngningar för villebrådets skyddande, så bli vanligen dessa utan resultat. Trakten är och förblir nästan helt i saknad av villebråd, till följd av en massa tanklösa och mången gång egoistiska jägare. På dylika trakter är det ofta omöjligt att få jakträtten utarrenderad, därför att en del jordägare ej äro med härom. Men om det lyckas få tillräckligt många egendomar hopslagna till ett passande komplex, inträffar ofta, att en del behåller jakten för sig själva.»

Beträffande de skäl, motionären i övrigt anfört, hänvisas till motionen.

Med förevarande motion avses vidtagande av åtgärder mot viltbeståndets tillbakagång, och framställningen utmynnar i en hemställan om utredning angående bildandet av jaktallmänningar, vilket enligt motiveringen skulle innebära en *tvångsvis* gjord indelning av landet i jaktområden, inom vilka jakten skulle bedrivas gemensamt; motionären ifrågasätter emellertid, att lagstiftningen skulle vara fakultativ på det sätt, att dess införande gjordes beroende av landstings och hushållningssällskaps beslut.

Enligt vad utskottet inhämtat, befinner sig under Kungl. Maj:ts prövning ett förslag från svenska jägarförbundet med liknande syfte som det nu motionsvis framlagda. Jägarförbundets framställning inriktar sig på en ändring av 9 § i lagen om rätt till jakt. Denna paragraf avser att tillerkänna viss verkan för framtiden (såsom servitut) åt *frivillig* överenskommelse mellan olika fastighetsägare med sammanhängande markområde i fråga om jakten å området. Jägarförbundet föreslår bestämmelser om inrättande av gemensamt jaktområde efter mönster av stadgandena om gemensamhetsfiske. Framställningen har varit remitterad till domänstyrelsen, som i sin ordning begärt yttranden från länsstyrelserna efter hörande av överjägmästare, lands- ting och hushållningssällskap. Beträffande utredningen i detta ärende torde få hänvisas till domänstyrelsens såsom bilaga härvid fogade utlåtande.

Utskottet.

Utskottet delar motionärens uppfattning om önskvärdheten av att finna medel mot den tillbakagång av villebrådsstammen, som i vårt land under senare år allt hastigare ägt rum med påföljd, att å många håll skog och mark i detta hänseende nästan helt sakna liv. Tanken att åstadkomma en bättre jaktvård genom ett sammanförande av olika ägor till större jaktområden har visserligen, såsom förut nämnts, redan vunnit ett visst beaktande genom stadgandet i 9 § i jaktlagen, som möjliggör dylikt sammanförande på frivillig väg; enligt vad utskottet inhämtat hava sådana frivilliga sammanslutningar på sina håll redan kommit till stånd. Säkerligen skulle det emellertid från jaktvårdssynpunkt vara synnerligen önskvärt, om en mera kraftigt verkande lagstiftning i detta avseende kunde genomföras. Med hänsyn till den allmänna rättsuppfattningen på detta område — låt vara, att tecken torde kunna spåras till en viss ändring i denna — vill det dock synas utskottet, att tiden knappast är mogen för genomförandet av en tvångs- lagstiftning, åtminstone i den omfattning som motionären ifrågasätter. I varje fall torde, innan dylik åtgärd tillgripes, ytterligare erfarenhet av verkningarna av den frivilliga formen för bildande av sammanslutningar böra avvaktas. Det torde enligt utskottets mening kunna förväntas, att en ökad tillkomst av sådana sammanslutningar även skall föra med sig en mera allmän förståelse för behovet av ytterligare åtgärder för vinnande av en förbättrad jaktvård.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionen II: 285 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 februari 1930.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm*, *Linders*, *Gabrielsson*, *Carl E. Eriksson*,
von Stockenström, *August W. Johansson*, *Dalberg* och *Henriksson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Pettersson* i Bjälbo, *Hedlund*
i Häste, *Carlström*, *Andersson* i Grimbo, *Svensson* i Grönvik, *Björk* i Tryde och *Andersson*
i Löbbo.

Reservationer:

- 1) Av herr *Linders*;
 - 2) av herr *Andersson* i Grimbo, som ansett att motionen bort av utskottet tillstyrkas.
-

BII.**Till Konungen.**

Genom nådig remiss den 23 augusti 1921 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt domänstyrelsen att efter vederbörandes hörande avgiva utlåtande över en av Svenska jägarförbundet gjord underdånig framställning i fråga om åtgärder till förhindrande av viltbeståndets inom landet tillbakagång, i vilket avseende förbundet framhållit behovet av att bestämmelserna i 9 § lagen om rätt till jakt fullständigades med föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med stadgandena i lagen den 30 juni 1913 om gemensambetsfiske, varigenom det skulle bliva möjligt att även mot tredskande markinnehavare kunna till gemensamt jaktområde sammanföra områden till skilda brukningsdelar, vilka lämpa sig för sammanslagning till dylikt gemensamt jaktområde. Eders Kungl. Maj:t har vidare den 28 april 1922 till styrelsen överlämnat från jägarförbundet ingivna, av förbundet utarbetade formulär till överenskommelser enligt 9 § lagen om rätt till jakt m. m. Styrelsen, som anmodat samtliga länsstyrelser att efter vederbörande överjägmästares samt respektive landstings och hushållningssällskaps hörande avgiva yttranden i ärendet, får, återställande remissakten och biläggande de inkomna yttrandena jämte en inom styrelsen uppgjord promemoria med sammanställning av nämnda yttranden, i underdånighet anföra följande.

Jägarförbundet har framhållit, bland annat, att under en följd av år en betydande minskning i tillgången å villebråd inom landet kunnat konstateras. Härtill bidroge i första hand det ständigt växande antalet jägare samt jordegendomarnas sönderdelande i en mängd smålotter, vilka ofta förbleve insprängda i större komplexer. I vissa andra länder hade man sökt motverka de på grund av det ökade antalet jägare och jordens söndersplittrande uppkomna hinder för genomförandet av en allmänna god jaktvård genom bestämmelser, varigenom antingen smärre jordlotter tvångsvis sammanfördes till större jaktområden eller ock antalet villebråd av skilda slag, som på visst område finge fallas, fastställdes.

Frågan om sammanförande av mindre områden till större jaktkomplex vore visserligen ej helt åsidosatt i svensk jaktlagstiftning, i det att bestämmelserna i 9 § av lagen om rätt till jakt vore avsedda att möjliggöra dylikt sammanförande. Då emellertid dylik sammanslutning icke kunde komma till stånd, i fall att någon eller några jordägare inom det ur jaktvårdssynpunkt lämpliga jaktområdet vägrade sin samverkan, hade ifrågavarande bestämmelser visat sig i stort sett tämligen ineffektiva. Det syntes förbundet synnerligen önskvärt och av stort behov, att även i jaktlagstiftningen infördes bestämmelser, som i huvudsak motsvarade de i lagen om gemensambetsfiske givna stadgandena rörande tvångsanslutning för bildande av gemensambetsfiske.

I de yttrandena, som av skilda myndigheter avgivits över framställningen, ha framhållits ett flertal olika synpunkter dels i avseende på orsakerna till den av jägarförbundet påtalade minskningen i villebrådstillgången, dels beträffande det väckta förslaget om viss komplettering av stadgandena i 9 § lagen om rätt till jakt. I första avseendet har erinrats

om de för vissa villebrådsarters fortbestånd och bibehållande menliga följ-
derna av landets uppodling i allt större utsträckning samt av ökade
skogsavverkningar och sådana skogsvårdande åtgärder som krattiga
gallringar, utdikning och torrläggning av kärr och mossar m. m. Det allt-
jämt i stor omfattning fortgående utövandet av olaga jakt och det stora
antalet i jaktmarkerna kringströvande hundar hava även framhållits så-
som i hög grad bidragande orsaker till påtalade förhållanden.

Härjämte må även, ehuru ej särskilt framhållet, erinras om den lätthet,
varmed villebrådet numera åtkommes genom tillgången å billiga, moderna
jaktgevär samt den under krisåren, före det förbundet ingav sin fram-
ställning, inom landet rådande bristen på ett flertal födoämnen, vilken
brist föranledde till ett därunder allmänt beskattande av viltstammen i
all den utsträckning, som var möjlig.

Beträffande vad föreslagits om visst tvång till sammanslutning för bil-
dande av större gemensamma jaktkomplex ha de avgivna yttrandena i
flesta fall givit uttryck åt den åsikten, att den föreslagna lagstiftningen
vore ägnad att medföra ett rätt avsevärt gagn för jaktvården i landet.
Ofta ha dock framkommit starka betänkligheter mot förslagens genom-
förande och de konsekvenser, som vore att emotse därav. Å ena sidan har
framhållits jakten betydelse ur nöjes- och idrottslig synpunkt. Då ut-
övande av jakt för många jordägare innebure ett högt skattat nöje,
önskade ej denne avstå den honom tillkommande rätten härtill för en ofta
jämförelsevis obetydlig materiell ersättning. Vad jägarförbundet ifråga-
satt kunde givetvis ej vara av tilltalande art för den, som i främsta rum-
met såge jaktens betydelse ur denna synpunkt, enär det kunde befaras,
att den enskilde jordägaren genom grannarnas åtgöranden berövades den
ensamrätt till jakt å innehavande jord, varå han vant sig sätta synnerligt
värde.

Där åter jakten betraktas såsom en näringsgren, vilken kunde tillmä-
tas en ej ringa nationalekonomisk betydelse, — vilken ståndpunkt synes
hava intagits av de flesta myndigheter som yttrat sig i frågan — har den
antydde utvägen till ernående av bättre skydd för viltstammen vunnit
förståelse och av vederbörande myndigheter antingen direkt tillstyrkts
eller ock framhållits såsom mycket beaktansvärd, även om vederbörande
funnit sig böra framställa vissa reservationer och erinringar.

Bland erinringar av principiell art har oftast framhållits den avse-
värda inskränkning i jordägaren hittills förbehållen rätt till jakt, som
innebures i förslaget. Det med förslagens genomförande åtföljande in-
trånget i jordägarens självbestämmingsrätt vore alltför mycket oförenligt
med befolkningens rättsuppfattning, i följd varav det kunde befaras, att
de emotsedda goda verkningarna av stadgandet uteblevo, och att detsam-
ma snarare komme att verka i motsatt riktning.

Domänstyrelsen håller för sin del före, att syftet med jägarförbundets
framställning eller vidtagande av åtgärder, varigenom sådan sammanslut-
ning, som omförmäles i 9 § av lagen om rätt till jakt, oftare än vad nu är fal-
let komme till stånd, är värt allt beaktande. I ett flertal fall måste den allt
starkare jorddelningen verka mycket menligt på villebrådsstammens be-
stånd och ofta utestänga varje möjlighet till jaktvård å de skilda jordlotter-
na. Därest emellertid ett större eller mindre antal dylika lotter sammanför-
des till ett gemensamt jaktkomplex, inom vilket jakten utövades endast ef-
ter särskild plan med beaktande av de synpunkter, som i avseende på om-
vårdnad och skälig beskattning av villebrådsstammen inom området borde

göra sig gällande, vore ur jaktvårdssynpunkt mycket vunnet. Det synes dock enligt styrelsens mening kunna resas starka betänkligheter mot lagstadsganden, varigenom den enskilda jordägaren tvingades ingå i dylik sammanslutning. Såsom i förslaget antytts, kunde jordägaren ej endast berövas rätt att på egen mark utöva eljest lovlig jakt, vilken av honom måhända skattades högt såsom rekreation eller nöje, utan även tvingas tåla att andra bedreve jakt på ägorna, ehuru han eljest önskade skydda och bevara det djurliv, som där tagit sin tillflykt. Någon garanti för att en god hushållning med och vård om det vilda verkligen kommer att utövas ligger ej heller enbart i sammanslutningstillkomsten. Därtill fordrades även ett flertal reglerande bestämmelser angående jaktutövandet och det vildas beskattning, avpassade med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall.

Vid bildande av såväl sådan gemensam jaktsammanslutning, som i framställningen ifrågasatts, som ock gemensamhetslika enligt därom gällande lag framkommer i första hand frågan om respektive gemensamhetsområdets omfattning. Vid inrättande av gemensamhetsfiske, där fiskevattnet, som förmenas böra ingå i sammanslutningen, icke i dess helhet är oskift, skall, i fall att icke samtliga delägare enas om dylikt inrättande, av särskilt därtill förordnad förrättningsman företagas en omständlig förrättning med uppskattning av värdet av den årliga avkastningen av fisket i skilda delar av fiskevattnet jämte fullständig utredning av alla på frågan inverkan omständigheter. Först sedan förrättningsmannen framlagt utlåtande med angivande, huruvida han anser gemensamhetsfiske böra inrättas i fiskevattnet, med förslag till detsamma omfattning, samt huru fisket lämpligast bör utnyttjas, skall inför förrättningsmannen anställas omröstning angående bland annat huruvida gemensamhetsfiske skall inrättas. För beslut därom kräves, att detsamma biträts av minst två tredjedelar av samtliga delägare och dessa tillika företrätt minst två tredjedelar av samtliga delägars rösttal. För beslutets giltighet fordras fastställelse av länsstyrelsen.

Föreskrifter om en i huvudsak liknande procedur för inrättande av gemensamt jaktområde torde säkerligen icke mötas med större tillfredsställelse. Därest emellertid bestämmelser för åstadkommande av tvångssammanslutning rörande jaktutövande ansåges böra meddelas, måste dock dessa innehålla, bland annat, regler, enligt vilka det gemensamma jaktområdets omfattning bestämdes. Det kunde givetvis icke vara rimligt, att, sedan på viss ort en frivillig jaktsammanslutning av ett antal jordägare bildats, denna skulle äga obegränsad makt tvinga envar jordägare, som med sina marker angränsade sammanslutningens komplex, ingå i gemensamhet med detta i avseende på jakten. Men vilken eller vilka jordägare böra då kunna tvångsvis sammanföras och huru skola dessa marker vara belägna samt vilka arealbestämmelser böra gälla? Därest enskild markägare skall vara pliktig att efter grannars beslut ingå i sammanslutning, varom nu är fråga, synes å andra sidan jordägare med mindre markområde inom eller intill redan bildat gemensamhetskomplex böra äga rätt att under vissa förhållanden påfordra inträde i sammanslutningen. Att finna lämpliga och skäliga bestämmelser, som i olika fall reglerade dessa med flera förhållanden, torde helt visst möta avsevärda svårigheter. Det måste jämväl anses vara en betydande skillnad mellan sådant tvång, som innebär å ena sidan, att en person måste finna sig i

att låta andra bedriva jakt å det egna markområdet, och å andra sidan avsägelse av fri disposition till fisket i det egna fiskvattnet.

Domänstyrelsen har visserligen i underdånigt utlåtande den 30 april 1927 angående reglering av älgjakten föreslagit bestämmelser, som i vissa avseenden skulle verka till sammanslutning mellan angränsande markägare, där dessas jordinnehav vart för sig vore av mindre omfattning, men förslaget innebär icke, att dylik sammanslutning skulle vara obligatorisk, utan densamma vore beroende på vederbörande markägares fria vilja. Enligt styrelsens mening torde de föreslagna bestämmelserna ändock verka till frivilligt bildande av sammanslutningar för utövande av älgjakt, vilken emellertid enligt förslaget skulle vara underkastad viss reglering enligt särskild prövning och beslut av myndighet.

Såsom här framhållits, underskattar styrelsen icke det ur allmän jaktvårdssynpunkt betydelsefulla i åstadkommande av sammanslutningar mellan innehavare av mindre jordområden, men styrelsen anser sig dock icke kunna tillstyrka ett lagstadgande, varigenom i huvudsaklig överensstämmelse med vad som stadgas i lagen om gemensamhetsfisken varandra angränsande jordområden tvångsvis skulle kunna sammanföras till gemensamma jaktområden. Sammanslutningar av ifrågavarande art böra enligt styrelsens mening komma till stånd på frivillighetens väg. Jägarförbundets och till detsamma anslutna jaktvårdsföreningars upplysningsarbete i sådant avseende har redan på vissa orter medfört insikt om betydelsen av dylika sammanslutningar samt medverkat till att desamma kommit till stånd.

Till förhindrande av alltför hård beskattning av villebrådsstammen bör ändamålsenlig reglering av jakten å skilda villebrådsarter äga rum. Dylik reglering kan ske antingen genom särskild undantagslagstiftning, såsom beträffande jakten efter vårt förnämsta högvilt, älgen, genom förbud för användande av för vildnaden särskilt förödande jaktmetoder samt genom fastställande av väl avvägda tider, varunder jakt efter skilda djurarter må bedrivas m. m.

All denna reglering är dock enligt styrelsens mening av mindre betydelse och leder icke till målet, om det icke gives makt att verkningsfullt upprätthålla de skilda stadgandena. Nu stadgad påföljd för överträdelse av gällande jaktförfattningar verkar icke tillräckligt avskräckande. De statligt ordnade tillsynsorganen för jaktförfattningarnas efterlevnad äro otillräckliga, och den enskilda jaktorganisationen arbetar under trycket av brist på medel, i följd varav den icke kunnat i sig innesluta den stora allmänheten eller i önskvärd omfattning kunnat bedriva nödvändig upplysningsverksamhet.

Skall det allmänt framhållna önskemålet om höjandet av jakten och dess avkastning samt det ur naturskyddssynpunkt tvingande behovet av åtgärder till bevarandet inom landets fauna av djurarter, som på grund av hänsynslös förföljelse äro i fara att utrotas, bliva annat än en tom fras, är enligt styrelsens mening ofrånkomligt att för ändamålet tillräckliga medel snarast ställas till förfogande och att en kraftig, hela landet omfattande jaktlig organisation anordnas. Det är naturligt att för saken behöfliga medel utkrävas av alla dem, som därav hava gagn, nämligen jaktens utövare. Styrelsen tillåter sig hänvisa till de jaksakkunnigas år 1922 avgivna förslag till, bland annat, förordning angående jaktvårdsavgifter, jaktkort och jaktpass, skilda myndigheters och jaktvårdssammanslutningars däröver avgivna, så gott som enhälligt tillstyrkande ytt-

rande, ävensom domänstyrelsens den 31 januari 1925 underdåniga utlåtande med förslag till jaktvårdsarbetets organisation och inflytande jaktvårdsavgifternas m. m. användning.

Vid detta ärendes avgörande hava, förutom undertecknad, närvarit byråchefen, friherre Hermelin, föredragande, samt byråchefen Aminoff.

Stockholm den 9 november 1927.

Underdånigst:

K. J. BESKOW.

Martin Rasch.